

مه شه 04 اسفند 1394 - 12:37

[Azərbaycanda ne devalvasiya gəznilir](#)

.Ekspertlr tn bir ild hkumtin antibhran tdbirlirinin zif v yetersiz olduunu bildirirlr

AranNews- tn ilin ilk devalvasiya qrarndan bir il kedi. 2015-ci il fevraln 21-d - nb gn Mrkzi Bankn qbul etdiyi qrar il manat bir gnn irisind 34 faiz dyrnd drk 0.78 manat olan dollar 1.05 manata qdr ykslmidi. Dnyada gedn iqtisadi proseslr, xsusil d neftin qiymtinin yarbayar azalmas dekabr 21-d ikinci devalvasiyaya gtirdi. Bu df manat dollar nisbtd daha 48 faiz dyrnd dd v Mrkzi Bank bu df manatn "zn mznny" kediyni byan etdi. tn bir ild ba vern devalvasiyan sbb v nticlr, iqtisadiyyata v haliy tsirlri, glck perspektivd bizi gzlyn proseslr bal iqtisad ekspertlrin fikirlirini yrndik. ndi halini sasn "nvbti kskin devalvasiya .olacaqm" sual maraqlandr

?Devalvasiya nlr sbb oldu

qtisad Natiq Cfrli bildirdi ki, bir il rzind iki devalvasiyan olmas Azərbaycan masir tarixinin n vacib iqtisadi, siyasi v sosial hadissi oldu. "nki 21 fevral 2015-ci il tarixli qvara qdr manat Azərbaycanca tkc iqtisadi kateqoriya deyildi, hm d siyasi, iqtisadi v ictimai stabillik simvoluna, fxr mnbyin evrilmidi. sasn d hkumt bu bard tez-tez danrd. Devalvasiya bir ox miflri d datd v iqtisadi proseslrd fsadlara yol ad. Problemlri kreditlrin hcmi iki dfnd ox artd, yni tn il yanvar aynn 1-n lkd 900 milyon manat problemlri kredit var idi, ilin sonunda is, hl tsdiqlnmml mlumatlara gr bu rqm iki milyard manat olub. Bundan baqa iqtisadi aktivlik .ox zifldi v bir ox sahlrd, mumiyytl durma nqtsin glidi

Msln, danmaz mlak, avtomobil v praknd sat bazarnda ox ciddi problemlr yol ad. lkd kreditlm demk olar ki, dayand v banklar vvl verdiklri kreditlri geri qaytarmaqda problemlr yaadqlar n daha srt kredit siyasi yeritmy baladlar. Tssf ki, hkumt Mrkzi Bankla birlikd he bir ciddi proqram qbul etmdi. Yegan etdiklri manat dvriyysinin srtldirilmisi oldu. Yni manatn dvriyysini bilrkdn ken ilin mvafiq dvrn nisbtd iki dfnd ox azaltdlar ki, bundan sonra dollarn mznnsind ciddi dyiklik olmasn. nzibati yollarla buna myyn qdr nail oldular. Amma bu ona gtirib xard ki, isizlik artd, iqtisadi aktivlik ciddi kild zifldi, glirlr aa dd, valyutadyim mntqlri baland. Bununla txminn 3-4 min insan isiz qald, ticart dvriyysi zifldi v bu sahd alan yarm milyon insann bir qismi isiz qald, bir ox obyektlr baland v s. Btn .bunlar, yni iqtisadi aktivliyin ziflmsi tbii ki, devalvasiyan nticsi idi" - dey ekspert vurulad

Glirlr azalb,amma lknin ehtiyaclar yerind qalb

Natiq Cfrli lav edir ki, devalvasiyadan sonrak yaranan ar vziyyt hl d davam edir. "lknin glirlri il lknin ehtiyac olan mallarn gtilrmsi nisbtin baxdqa grrk ki, burada da problemlrin yaanmas qalmazdr. nki neftin qiymti ucuzlar, son vaxtlar 30-35 dollar arasndadr, lk getdikc daha az pul qazanr. Yni glirlr azalb, amma ehtiyaclar yerind qalb. Bir ox sahlrd demk olar ki, idxaldan asl vziyytdiyik. rzaqda bu asllq 60-70 faiz civarnda, geyim, elektrotexnika v drman preparatlarında is 10 faiz asllq var. Yni Azərbaycann z tibatn dmsi n lkdn valyuta xmaldr. Btn bunlar is onu gstrir ki, devalvasiyan nticsi Azərbaycan n ox byk fsadlara yol ad, hm iqtisadi, hm siyasi, hm d sosial vziyytin grginlmsi il nticindi. Tssf ki, hkumt d islahatlar ynd ciddi islahatlar aparmad. slind Azərbaycanda bu gn yaanan problemlrin hlli tk iqtisadi islahatlardan kemir. daretmd, mhkm sistemind kkl islahatlar olmaldr. Azad v daltli mhkm sistemi qurulmaldr ki, srmaydarlar n mnbit rait yaradlsn v hm xarici, hm d yerli investorlar daha rkl bu lky yatrm qoya bilsinlr. Btn bu problemlr st-st yr. Bu gn d grnn odur ki, hkumt yalniz inzibati yollarla, iqtisadi raqlardan istifad etmmkl bu

problemi hll etmy alr. Bu is mmknszdr. Bu gnldr bdc parametrlrinin yeni versiyas tsdiq olunmaldr. O parametrlr aqlanandan sonra hkumtin hans yol sediyi mlum olacaq. Amma dnrn ki, artq o srt inzibati yollarla bu prosesi idar etmk mmkn deyil. Hkumt iqtisadi aktivliyi artrmaq n manatn dvriyysini artrmal, kreditlmd daha sad variantlara getmlidir ki, iqtisadi canlanmaya sbb olsun. Amma bunun digr trfi d odur ki, srt monitar siyastdn l krk manatn dvriyysini artrsalar, bu manata olan basqlar artracaq v dollarn sviyysinin artmasna sbb olacaq. Yni hm lk, hm d hkumt bel bir xlmaz duruma db. Ona gr d gec-gndz ciddi ilyrk qzl ortan tapmaq lazmdr. Amma tssf ki, hkumtdn bel bir addm grmrk" - .dey N.Cfrli bildirdi

sas sbb iqtisadiyyatmzn hazrlq sviyysinin ox aa olmas idi

Maliyyi, iqtisad ekspert Zaur hmdov bildirdi ki, birinci devalvasiyadan sonra btn diqqt Mrkzi Bankn zrin ynldi. "Ham Mrkzi Bank hm prosesin gnahkar, hm d xilasedicisi kimi grmy balad. Bir il rzind gedn proseslr gstrdi ki, hr eyin Mrkzi Bankdan gzlnilmsi doru deyildi. nki bu proseslrin tk sbbkar v idaredicisi bu qurum ola bilmzdi. sas sbb iqtisadiyyatmzn hazrlq sviyysinin ox aa olmas idi. Ona gr d hr eyi Mrkzi Bankdan gzlmkl he ny nail ola bilmdik v zrindn 10 ay kedikdn sonra ikinci devalvasiyaya gedildi. Bu prosesd hm d o sbutunu tapd ki, Azərbaycan hkumti uzun illr iqtisadiyyatda lazmlan etmmidi. Yni iqtisadiyyat axlnmmidi, neft sektorundan baqa he bir sah valyuta gtirck hdd atdrilmamd. Htta inki af o qdr aa hdd idi ki, Rusiya istisna olmaqla biz kemi MDB respublikalar arasnda n tin vziiytl rastladq. Dzdr, Rusiyada frqli vziiytl idi. Yni tkbana Avropa, Qrbl maliyy mharibsi aparrrd. Bildiyimiz kimi, mharib tkc silahla, top-tnfngl olmur, ilk hazrlq sanksiyalarla, maliyy mliyyatlarn, idxal mhdudladmaqla lklri zif hala gtirir ki, danqlar stolunda lazmi nticni ala bilsinlr. Azrbaycann MDB respublikalar arasnda n tin vziiytd qalan lk olmasnn sbbi hkumtin uzun illr apard siyastin yartmaz olmas idi. kinci n vacib mqam o idi ki, burda qeyri-smrli iqtisadi siyast aparlmd. Msln, Sahibkarla Kmk Milli Fondu vasitsil kreditlr verilmidi, snaye mhsullarnn istehsal n sahibkarlara kreditlr ayrldm. Bunlar is yaln kreditin verilmsi il nticlnmidi. Maliyy sektorunda sabitliyin tmin olunmas n hkumt olaraq, hr hans frman v ya srncamn verilmsi yetrli deyil. qtisadiyyatn btvlkd mrhlrl zr tmin olunmamas sas problemdir. Yni kredit verilir, istehsal sahsi dirldilir, daxili bazar myynlr, daxili bazar idxaldan mdafl olunur, hmin mtlr xarici bazarda reallar, sat tkil olunur v sonradan lky byk miqdarda valyuta daxil olmaa balayr. slind, bu, iqtisadiyyatn normal bir dvriyysini tkil etmli idi. Bu prosesin olmad akarland. Tssf qeyd olunmal haldr ki, n az birinci devalvasiyadan ikinci devalvasiyaya qdr olan mddtd hkumt bunu atdra bilmd. Bunun da sas sbblri uzun illr neft arxaynlq, xaricdn glirli yaln neftdn gzlmk, xarici valyuta gtir bilck digr evik sahrin diqqtnd knarda qalmasdr. Msln, ahidi oluruq ki, bir ox Avropa dvltrlri knd tsrrfat mhsullarnn xarici bazara xmasna nail olmaq n bir ne ardcl glr keirir. Hl sovetlr dvrnd Azərbaycan iqtisadiyyatnn 20-25 faiz qdri yaln knd tsrrfat mhsullar v onun emalndan ibart idi. Amma bu gn iqtisadiyyatmzda knd tsrrft mhsullarnn pay czi miqdardr. Yni tn il ba vern ilk devalvasiyadan ikinci devalvasiyaya qdr olan dvrnd knd tsrrfatnn evik vziiytl gtirilmsin nail olmaq mmkn idi. Bunu etmdiyimiz gr 2015-ci ilin iyul-avqust aylarnda neftin qiymtinin yenidn ucuzlamas il laqdar valyuta tknmy balad v hkumt ilin sonunda ikinci df devalvasiyaya getmy qrar verdi" - dey .Z.hmdov bildirdi

Nvbti devalvasiyan olaca fakt gz qarsndadr

Ekspert bildirir ki, bu gn Azərbaycan manatn tamamil zn mzny kes, yni valyuta bazarna he bir mdaxil olmasa, z real dyrini saxlaya bilmyck. "lkd myyn mhdudiytlr var, pul ktlsi azald, vtndalar, mssislr z pullarn istdiklri kimi istifad ed bilmirlr. Bundan baqa, xidmt v ticart bazarda mumi ziflm var. Vtndalar da ehtiyatla addm atrlar. Pul vsaitlrini hr hans

valyutada, yaxud digr dayanql vasitlrd saxlayrlar v gzlntiddirlr. gr bazar alsa v 2015-in vvlind olduu kimi, mal idxal etmk v bunu Azrbaycan bazarnda realladrmaq lazmm olarsa, yen d manatn real dyri slind bu gnki qiymt deyil. Ona gr d konkret demk olar ki, Azrbaycan manat nvbti devalvasiyan qarlamaldr.

Ancaq hkumt bunu baqa yollarla ed bilir. Msln, mhdudiytlr, milli valyutann az-az trlmsi, pul ktlsinin bazara axnnn qarasn almaq v s. tdbirlrl hkumt bu devalvasiyan vaxtn bir qdr uzada bilir. Bu uzanan mddt rzind is idxal mhsullarn yerli mhsullarla vz etmk siyasti hyata keirilimidir. Yaxud da bu mddt rzind manat az-az inflyasiya etmkl kskin devalvasiyan qarasn almaq mmkndr. Bel olan halda hali devalvasiyan kskin hiss etmir v manatn dyri .reallqla uzlar" - dey ekspert bildirdi